

gistreringen af den kraftige stigning i spørgsmål til ministrene fra udvalg og medlemmer.

Forholdet mellem politikere og embedsmænd blev derimod taget op af Damgård i *Partier og demokratisk styring in: Erik Damgård (red.), Dansk demokrati under forvandling, Schultz forlag, 1984*. Gennem spørgeskemaundersøgelser fra 1980 vises de forskellige gruppers vurdering af hinanden og udbyttet af samspillet. Embedsmændenes holdning til indblanding fra politikere og stående udvalg afhænger af sektortilknytningen og af om Folketingskontrollen sker inden for netop hans område. (Embedsmandsundersøgelsen er desværre behæftet med store problemer). Konkluderende hedder det, at der er tegnet »et billede af forholdsvis svage og svækkede politikere og forholdsvis stærke organisationer og embedsmænd«.

Niels Åkerstrøm Andersen

Danmark: Forvaltningspolitikens udvikling og Danmark: Forvaltningspolitiske strategier in: Per Lægveid og Ove K. Pedersen (red.) Forvaltningspolitik i Norden

Jurist- og økonomforbundets forlag, 1994

Artiklerne er et led i et nordisk komparativt projekt. Gennem analyserne af kommissionsbetænkninger og ministerielle oplæg gennem de sidste 50 år vises, at forvaltningspolitikken forandres både med hensyn til midler og mål. I modsætning til tidligere er den polycentrisk, stærkt varierende efter sektorer, embedsmandsstyret, ikke formaliseret, dvs. antallet af »gråpapirer» eller ministerielle policypapirer er stigende, rettet mod meningsdannelse og politikformulering snarere end mod konkrete interne forvaltningsreformer. Også interesseorganisationer og politikeres involvering i kommissionsbetænkninger har ændret sig. De nye forhold diskuteres ikke i undersøgelserne. Det fremgår af redaktørernes efterskrift, at netop menings- og institutionsdannelseprocesserne vil være næste skridt i projektet.

Disse ændringer, som tidsfestes til firserne, giver helt nye betingelser for embedsmændenes kontakter og handlemuligheder. Men de mange nye beslutningcentre, ministerier, giver også politikere og organisationsfolk nye betingelser. Særligt med hensyn til interesseorganisationernes deltagelse i offentlige udvalg har et andet nordisk komparativt projekt (FOFI) etableret en database, som skal danne basis for studiet af nye samspilsrelationer i disse ud-

valg, hvor politikere, embedsmænd og interesseorganisationsfolk traditionelt har en fælles arena. Projektet, som ikke er afrapporteret, diskuteres i *Erik Højbjerg, Frank Marcher og Karsten Ronit, Erfaringer og problemer ved kortlægningen af offentlige udvalg i den danske centraladministration, COS-forskningsrapport 3/1994*.

Mikael Skou Andersen og Michael W. Hansen - Vandmiljøplanen - fra forhandling til symbol Forlaget Niche, 1991

Udgangspunktet er en analyse af forløbet af Vandmiljøplanens tilblivelsesproces 1987. Fortolkningsrammen er en bred gengivelse af ændringerne i det politiske og administrative system i firserne fra forhandlingspolitik/korporative og stabile strukturer til løsere netværk/opsplittede beslutningsforløb.

Både regeringens, parlamentarikernes og »embedsværkets« betingelser og interne samspil ændres. Vægten i forklaringen på sammenbruddet i de forhandlingspolitiske strukturer er lagt på brede samfundsudviklingstræk, mod et mere »fragmenteret service- og kommunikationssamfund«, som giver »nye indflydelsesveje, nye deltagelsesformer og nye måder at lave politik på«. (s.33).

Forhandlingspolitikken er kendetegnet ved stor tillid til embedsværket, tætte og stabile kontakter til organisationerne. Det nye politiske systems »kortere tidshorisont« begrænser interessen for indflydelse på det langsigtede bureaukratiske arbejde, men øger samtidig muligheden for at pleje selvstændige bureaukratiske interesser. Embedsværket vil være præget af skiftende regeringers politiske ud nævnelser og derfor blive mere uhomogent.

Analysen af Vandmiljøplanen demonstrerer, at disse tendenser mod kortsigtet symbolpolitik, opsplittning af embedsmandskorpset, frakobling af forvaltningen (og tilsvarende tilkobling af Folketinget) og nye interesseorganisationers entre på arenaen, var gældende – i hvert tilfælde indenfor miljøpolitikken.

Bogen slutter med diskussion af alternative miljøreguleringsformer, miljøafgifter kombineret med regionale, ansvarlige forhandlingsstrukturer.